

quando quis alterum occidit per tertium pretio ad id conductum; quo casu ipse conducens et conductus pretio committit Assasinum. 4. *Veneficum* committitur clam porrecto veneno. 5. *Maleficum* per artes magicas. 6. *Sacrilegium*, dum quis personam sacram, vel profanam quidem, sed in loco sacro occidit. 7. *Latrocinium*, quando quis alium perimit spoli gratia. 8. *Parricidium*, dum quis patrem, aut matrem, vel prolem, aliumve ex ascendentibus, vel descendantibus, imo etiam collateralibus usque ad quartum gradum inclusive vita injuste spoliat. 9. *Crimen laesae majestatis*, dum quis necat Papam, Imperatorem, Regem, Principem, ut custodem, qui actu latus Principis stipat.

657. IV. Certum, et de fide est contra Waldenses, quod magistratus juste et licite per justitiae ministros morte afficiat malefactores, de quorum delictis non mere civilibus, sed vere coram Deo gravibus sufficienter constat; hanc enim potestatem legitimo magistratui supremus vitae et membrorum Dominus concessit, juxta illud Exodi 22. *Maleficos non patieris vivere*. Et S. Paul. ad Rom. 13. v. 4. de potestate publica loquens ait: *Non enim sine causa gladium portat; Dei enim minister est*; idque exigit reipublicae salus. S. Th. 2. 2. q. 64. a. 2. et 3. in corp. Ex eadem ratione magistratus jus habet subditos exponendi mortis periculo, e. g. in bello justo, si recta ratio ostendat, necessarium esse ad tuendam rem publ. Laym. L. 3. t. 3. p. 3. c. 2. Pariter magistratus juste malefactores proscribit publico edicto, quod *Bannum* vocant, promisso stipendio illi, qui vel vivum apprehenderit, vel eum occiderit: hinc talis *Bannitus*, si expresse permittatur a potestate publica, a quolibet potest occidi. Ordinarie tamen observanda sunt *primo*, ut non occidatur extra territorium proscriptentis, neque in loco asyli, nec pendente appellatione, neque a Clerico, qui fieret irregularis, neque a patre, filio, aut alio propinquuo. *Dian.* t. 1. de immunit. Eccles. resol. 92. *Secundo*, ut ex zelo justitiae, non ex odio privato talis proscriptus occidatur. *Tertio*, juxta legem charitatis, si possit fieri, potius capi debet, ut per viam juris puniatur, quia hoc modo saltem consultur saluti animae. *Pichler* in L. 5. Decret. tit. 12. n. 6.

§. II. Principia generalia de homicidio et mutilatione.

658. *Princip. I.* Prohibetur hoc praecepto directa sui ipsius occisio, ut et mutilatio, utpote quae primario est contra charitatem sui ipsius; ita ut nunquam licitum sit *directe* h. e. ex proposito, et intentione occidere se ipsum. *Excipe* unicum casum, quo Deus ipse hoc juberet. S. Th. 1. c. a. 5. *Ratio* est, quia solus Deus sicut est auctor et conservator vitae ac membrorum, ita etiam ipse solus eorum Dominus est. *Tu es Domine, qui vitae et mortis habes potestatem*. Sap. 16. v. 13. Ipse solus sibi reservat illud Deut. 32. v. 39. *Ego occidam, et ego vivere faciam*. Hinc siqui ex Sanctis legantur directe cooperati fuisse ad propriam mortem vel mutilationem, id fecerunt speciali Dei instinctu, uti legitur de S. Pelagia, S. Apollonia etc. ita etiam S. Th. 1. c. ad. 4. cum S. Aug. L. 1. de Civ. c. 21. excusat Samsonem, contra Donatistas Circumcelliones. Hic tamen instinctus in aliis propter periculum fraudis diabolicae non est facile praesumendus sine gravissimis indiciis. Juxta alios quidam ex invincibili ignorantia, qua pie crediderunt, in gravi necessitate, aut ex pio motivo licitum esse, occidereunt se ipsis. Dixi, nunquam licitum esse *directe* se ipsum occidere, aut proxime active concurrere ad mortem, vel mutilationem suam: *indirecte* enim justa et gravi de causa in certis casibus licet, quod nihil aliud est, quam facere aliquid, permettere, vel omittere, ex quo mors propria certo

sequatur, quamvis ea non intendatur; quia praeceptum conservandi, vel defendendi vitam est affirmativum, ergo non obligat semper pro semper, sed desinit obligare propter necessitatem, vel magnam utilitatem. Exempla vide infra in resol. cas. 1.

659. *Princip. II.* Pariter prohibetur omnis *injusta* proximi occisio, vulneratio, mutilatio, omnisque violentia in corpus proximi. *Innocentem* quidem nulla auctoritate humana *per se ac directe* licet occidere. Constat ex praecepto divino, Exodi 23. *Insontem et justum non occides*. *Confirm.* 1. Potestas gladii tradita est magistratibus adversus eos, qui male agunt, et non contra innocentes. *Confirm.* 2. Vita hominis sub dominio solius Dei; ergo cum ex nullo capite probari possit, Deum cuiquam deditesse potestatem tollendi vitam innocentis, nemini licet occidere innocentem. *Dixi, prohibetur omnis injusta occisio proximi*. Justa autem censemur 1. Si plectatur impius auctoritate publica servato ordine juris. Vide n. 657.. Si in bello justo milites occidunt hostes, aliosque nocentes, et in armis stantes; in obsidione per explosionem tormentorum contra urbem, vel navem, vel subversionem urbium, conflagrationem domorum nocentes cum innocentibus licite occiduntur, quia justa Victoria aliter obtineri nequit. Vide Less., Laym., Lug. et alios. 3. Licet privata auctoritate occidere *injustum* aggressorem, qui inique tibi conatur eripere vitam, ita tamen ut talis occisio fiat tantum ex animo se defendendi, et cum moderamine inculpatae tutelae, h. e. non inferendo majus damnum, quam necessarium est ad arcendam injuriam, ut ait Busemb. L. 3. p. 1. d. 3. vel juxta Laym. L. 3. t. 3. p. 3. c. 3. num. 1. Hoc moderamen in eo consistit, si quis consideratis circumstantiis loci, temporis, et personarum etc. contra aggressorem modo faciliore et benigniore se defendere non posse rationabiliter existimat, quam ita praeveniendo, vel ipsi ita resistendo: ideoque si invasus possit se liberare fugiendo, clamando, percutiendo, vulnerando, licite non potest occidere invadentem. Ita S. Th. 2. 2. q. 64. a. 7. in corp. ubi expresse ait: *Et ideo, si aliquis ad defendendam propriam vitam utatur majori violentia quam oporteat, erit illicitum: si vero moderate violentiam repellat, erit licita defensio*. Vide c. interfecisti 2. de homicidio vol. vel cas. et c. si vero 3. de sent. excom. ubi expresse innuitur: *vim vi repellere, omnia jura, omnesque leges permittunt*. Itaque in tali casu invasus directe intendit vim vi repellere, et se defendere ad quod jus habet a natura, indirecte vero et per accidens tantum aggressoris laesionem, vel occasionem.

660. *Princip. III.* Monomachia sive *duellum* est certamen singulare inter duos, aut subinde plures ex condicto susceptum. Aliud est *solemne*, quod fit cum certa solemnitate et forma, scil. adhibitis patrinis, vel testibus sive *secundantibus*, et ex condicto ad certum tempus et locum securitatis privilegio praeditum (quem vocant *campum francum*): saepe provocatio fit per literas, quas vocant *Chartell*. Aliud est *privatum*, quod quidem etiam ex condicto ad certum tempus et locum, sed absque aliis solemnitatibus circa securitatem loci et sine adhibitis patrinis fit. *Reiffenst.* L. 5. Decret. tit. 14. n. 2. et 3. Utrumque *regulariter* loquendo jure divino et humano tam ecclesiastico, quam civili sub gravissimis poenis prohibitum est, imo et jure naturali juxta *Pichler* in tit. 14. L. 5. Decret. in 4. *Jure divino* Exodi 20. v. 13. *Non occides*. Vide dicta n. 659. *Jure ecclesiastico* can. *Monomachiam* 22. c. 2. q. 5. Praecipue ex *Trid. sess. 25. c. 19.* de reform., ex *Bullis Julii II. Leonis X. Clementis VII. Pii IV.* ex *Constit. Greg. XIII.* quae incipit; *Ad tollendum et Clem. VIII.* in *Constit. Illius vices*: in quibus Tridentinum extendit etiam ad duella privata. *Jure Civili* in L. un. t. 43. c. de *Gladiat.* Speciali sanctione monomachiam anno 1668.

severissime prohibuit *Leopoldus* Imper. cum consensu Statuum in Comitiis Ratisb.

661. Poenae duellantum sunt 1. Excommunicatio ipso facto incurra. 2. Infamia perpetua. 3. Proscriptio bonorum omnium. 4. Poenae contra homicidas latae. 5. Privatio sepulturae ecclesiasticae in duello decedentis. Vide *Trid.* l. cit... 6. Clerici duellantantes sunt privati beneficiis ecclesiasticis. 7. Et ad illa inhabiles. 8. Duellantantes sunt rei criminis laesae majestatis. 9. Inhabiles ad condendum testamentum. *Reiffenst.* l. c. n. 5. NB. ad excommunicationem, interdictum, et privationem sepulturae sacrae in casu *notorii* duelli non est opus sententia declaratoria criminis, quamvis ea requiritur ad amissionem bonorum, jurisdictionis, dominii, atque ad infamiam juris incurrandam. Si vero duellum non sit notorium, debet Parochus rem prius deferre ad Episcopum, antequam excludat a sepultura. *Pichler* l. c. n. 10. Praedictas poenas incurunt non tantum solemniter, sed etiam privatim duellantantes, tum provocans, tum acceptans, ut constat ex constit. *Pii IV.* Ea quae *Gregor. XIII.* et *Clem. VIII.* supra cit. Praeter duellantantes his poenis subjacent secundantes sive patrini, ferentes consilium, auxilium, arma, et favorem ad illud; item qui ex industria sunt spectatores duelli, non vero illi, qui duellantantes comitantur ad conductum locum animo impediendi duellum, vel qui ex improviso ad locum duelli veniunt, vel qui subito a fenestris, aut janua domus congregidentes spectant. *Sanch.* L. 2. mor. c. 39. n. 31. Vide P. II. n. 1430. Const. Bened. XIV.

APPENDIX.

De Bello.

Q. An et qualiter licitum sit bellum.

R. 1. Bellum, quod est pugna externa inter principes, et respublicas, non solum defensivum (quod fit solius defensionis causa) sed et offensivum (quod ad vindicandam vel compensandam injuriam suscipitur) est licitum et honestum, si adsint conditiones requisitae. Patet id ex veteri, et novo testamento. *Ratio* 1. est, quia jure naturae licitum est vim vi repellere. *Ratio* 2. est, quia quandoque expedit injuria vindictam sumere, aut laesioni compensationem obtinere, quod non potest fieri sine bello, cum damnicantes requisiti nolunt aliter satisfacere. Quae in contrarium afferuntur, tantum volunt non licere privata auctoritate ulcisci injurias.

2. Omnibus Clericis sacris ordinibus initiatis, imo et tantum tonsuratis, si beneficium habeant, jure ecclesiastico prohibitum est propria manu bellare extra casum urgentis necessitatis. Dicitur, *propria manu*; quia possunt hortari milites ad fortiter pugnandum pro patria, justitia, religione, non tamen dicere: Occide, macta. Similiter si aliis militibus deficientibus necesse sit pro defensione patriae, pro consequenda insigni Victoria, ex qua salus Ecclesiae vel reipublicae multum dependet, licet ipsi pugnare, quia ad esset necessitas, nec tunc incurrenter irregularitatem, quia hanc non incurunt, si occidunt aliquem in defensionem propriae vitae, ut concedunt omnes; ergo minus pro necessaria defensione reipublicae.... *Nec obstat* stylus Romanae Curiae, quia saepè dispensatio petitur ad maiorem securitatem, et propter opinionem magis tutam.

3. Ad indicendum bellum offensivum requiritur 1. *legitima auctoritas*, quae debet esse suprema nullum alium in civibus Superiorum agnoscentes, quia qui Superiorum habet, debet hunc implorare, ut de re controversa judicet et injuriam vindicet; qui vero non habet, potest ipsem et ea judicare, et justo modo injuriam vindicare. Dixi, *offensivum*; quia

,cuilibet a natura licitum est vim sibi injuste illatam vi debito modo repellere. 2. Requiritur *causa praeponderans malis ex bello secuturis*, qualis est ad recuperandum regnum, ad propulsandam gravem injuriam Principi vel Reipublicae factam, nec aliter quam per bellum commode reparabilem, ad reprimendos subditos injuste rebellantes, et similia. Hinc requiritur 3. *moralis certitudo de justitia belli*, cum ex hoc sequantur gravissima incommoda: ideoque debet Princeps cum consiliariis suis tum suas, tum adversarii rationes mature discutere; ubi autem omnibus consideratis, res manet dubia, et una pars est in certa et legitima possessione, haec praevalit rationi licet magis probabili. In dubio, an adsit justa bellandi causa, Princeps, consiliarii, omnesque cooperatores peccant tot peccatis, quot homines caeduntur, aut graviter in bonis suis laeduntur, tenenturque ad omnium compensationem. 4. Requiritur *recta intentio*, ut non fiat ex odio, vana gloria, privata vindicta, sed amore boni communis; defectu tamen hujus conditionis, si priores adsint, non erit obligatio restitutionis. Unde gravissime errant, qui putant ampliationem regni, gloriam nominis, imminuendam potentiam Principis vicini vel partis adversae, ne aucta valeat, et nocere possit, esse justam causam bellandi, quod s. Augustinus recte vocat grande latrocinium; non enim licet occidere homines, ne nocere possint, alias caedibus miscerentur omnia. 5. Requiritur *debitus bellandi modus*, ita ut ante bellum a parte adversa petatur condigna satisfactio, quae si offeratur, offensus tenetur ex justitia acceptare (ubi enim bellum desinit esse necessarium, desinit esse justum) ideoque et ab inchoato bello desistere, si offeratur condigna simul pro expensis jam factis: si negetur, potest bellum prosequi et inferre hostibus omnia mala, quae ad debitam satisfactionem et compensationem necessaria juxta rectam conscientiam judicantur.

Coroll. 1. Licite occiduntur etiam post victoriam omnes nocentes, si hoc ad vindicandam injuriam, ad pacem et securitatem stabilendam necessarium judicetur, nisi sub promissione vitae se dederint; tunc enim pactum est servandum.

2. Innocentes, ut pueri, mulieres, et ali nihil ad bellum conferentes, specialiter ecclesiastici et religiosi directe occidi non possunt, neque peregrini exteri, nisi constet hos esse belli socios, ex generali Dei mandato *Exod. 23. v. 7. Insontem non occides*: indirecte occidi possunt, si ita sint permixti nocentibus, ut hi sine illis interfici non possint, et hos occidi necesse sit.

3. Innocentes, qui sunt pars reipublicae hostilis, possunt spoliari, bonis in quantum, ut supra, requiritur; quia res publica potest puniri in iis omnibus, quae subsunt ejus dominio generali, et haec est consuetudo jure gentium introducta: non sic extranei, nisi hostibus faveant, ideoque spoliari possunt annonis, armis et similibus, quae deferunt ad hostes; spoliari non possunt Ecclesiastici, Ecclesiae, monasteria, quia non sunt vere pars populi hostilis.

4. Privati milites peccant, et ad restitutionem tenentur, si sine consensu saltem tacito ducis damna inferant; tunc enim bellum gerunt sine legitima auctoritate.

5. Ubi militibus licet spoliare hostes, possunt quoque Clerici et Religiosi in spiritualibus servientes militibus gaudere spoliis hostium; quia tales exercitui sunt utiles, imo et pars exercitus, ideo gaudere debent, commodis belli, sicut periculis expositi sunt. Cavendum tamen scandalum.

6. In bello licet uti insidiis, modo fiat absque mendacio, et violatione promissi. Patet id ex *Josue 5. v. 2.*; ideo licet uti vexillis hostium, simu-

„lare fugam etc. non ex intentione significandi exterius, quod revera non „est, (hoc enim foret mendacium, licet officiosum tantum, ubi bellum est „justum) sed ex intentione occultandi quod in mente habetur: quia non „tenemur semper consilia nostra aliis praesertim hostibus aperire.

„7. Pacta publica licet ex metu injusto, vel quae post apparent Principi perniciosa, cum hostibus etiam infidelibus inita servari debent nisi hostis prior fidem fregerit, quia alias nunquam esset finis bellorum; cum enim regulariter bellantes, sicut litigantes, putent jus pro se stare, qui libet diceret sibi vim injustam illatam, et resumptis viribus bellum instauraret. Neque potest in his pactis dispensare Papa, nisi cedant in grave praejudicium Religionis; quia dispensatio est contra jus gentium, et praesertim infidelibus scandalosa, qui si scirent Papam posse dispensare, nunquam inrent pacta cum catholicis, quod cederet in grave praejudicium reipublicae Christianae; dummodo tamen pacta non sint ex objecto mala, adeoque nec obligatoria.

„8. Si aliqui ad Ecclesiam confugiant, et inde pugnant, possunt ex adverso invadi, occidi, extrahi, quin violetur immunitas, quia illi inde pugnantes fecerunt se immunitatis exsortes.

„9. Potest Princeps Catholicus in auxilium vocare infideles et haereticos, vel eos juvare: sic enim cum Romanis fecerunt Machabaei: attamen nisi urgens necessitas sit, est illicitum propter gravissima mala, quae inde sequuntur; sacris enim nec locis, nec personis, nec rebus reverentiam habent, erroribus suis simul cohabitantes imbuunt, eos verbo et exemplo pervertunt.

„10. Bellum non potest esse materialiter justum ab utraque parte, quia res vel competit uni vel alteri; potest tamen esse justum ex parte utriusque formaliter ex invincibili ignorantia vel bona fide.

„11. Repressalia sunt licita, si concurrent conditions sequentes. 1. Si manifeste constet de injusta damnificatione subditorum unius Principis illata a Principis alterius subditis. 2. Ut Princeps damnificantum pro justitia interpellatus nolit administrare justitiam, et suos subditos compellere ad compensationem damni injusti. 3. Ut Princeps damnicatorum suis subditis concedat Repressalia erga subditos alterius Principis damnificantium. 4. Ut per Repressalia non inferatur plus damni quam satisfactio pro damno et expensis exigat. 5. Ut Repressalia, quantum fieri possit, fiant potius erga personas damnificantes, quam alias personas innocentates. 6. Ut praeda capta applicetur pro indemnizatione damnicatorum, et pro expensis Repressalium.

„12. Princeps supremus tenetur ducibus serio inculcare disciplinam militarem, et ut militibus debita stipendia, victualia et vestimenta debito tempore solvi current. Duces aliqui subordinati tenentur verbo et exemplo urgere hanc disciplinam, ideoque peccant graviter, si negligant coercere milites a rapinis, furtis, incursionibus, si non current, ut praecepta Dei et Ecclesiae observentur, quantum fieri potest, nisi dissimulatio quandoque fiat ex vera necessitate, ne e. g. a militibus deserantur; si sua negligentia permittant praevalere hostem, Principem et patriam non strenue defendant, milites temere exponant internectioni; si sine necessitate in locis insalubribus castra figant, infirmos deserant; si non provident militibus de justo stipendio, idem est de victualibus, aut si dent corrupta; si minorem numerum militum habeant, et pro majori accipient stipendum, nisi adsit tacitus consensus Principis; siquid accipient ad impediendas vexationes militum, quia ex officio, adeoque ex justitia ad

„id tenentur; si munera oblitorum intuitu unum locum vel civem prae alio gravent.

„13. Milites peccant graviter, si duci non obtemperent, fortiter non pugnant, arcem sibi commissam deserant, quamdiu spes superest; quia sunt conducti, ut ista praestent etiam cum vitae periculo: si transeundo terras etiam non hostiles incolas vexent extorquent pecunias vel victu alia ultra debitum; nec excusat dissimulatio ducis, parvum nimis stipendum, aut hujus iusta dilatio; non enim ideo licet spoliare innocentes, nisi sumerent praecise necessaria urgente necessitate; nec ordinarie excusat, quod ultronee dentur, quia dantur ex metu plerumque majoris mali.“

Resolutiones Casuum.

CASUS I.

Refert Nicephorus S. Euphrasiam Antiochenam, cum a milite ad luxuriam cogeretur, nec aliter posset evadere, dixisse ad lascivum hominem: Si peperceris mihi, docebo te artem, vi cuius in bellis laedi non poteris: En hoc unguento ungo collum meum: jam stringe gladium, et certum artis meae habebis experimentum. Miles feriens uno ictu Euphrasiae caput amputavit.

662. Q. An Euphrasia licite egerit. R. Per se loquendo illicite egit: praeterquam enim, quod petendo id, unde non tantum praevidebatur, sed intendebatur mors, directe censeatur, cooperata fuisse ad sui occisionem, etiam illicite egit positive inducendo alium: per accidens autem non peccavit, quia ad hoc consilium divina inspiratione mota fuisse, vel saltem bona fide processisse videtur.

663. Ad resolvendos plures casus de occisione sui, vel mutilatione suorum membrorum *observa* I. Virgini quidem non licet ad servandam castitatem directe se occidere, quia, ut ait S. Th. 2. 2. q. 64. a. 5. ad 3. non debet in se committere crimen maximum quod est sui ipsius occisio, ut evitet minus crimen alienum. Nec ipsa propterea peccat, si vim invita patiatur. Hinc recte S. Lucia tyranno respondit: Si invitam jussoris violari, mihi castitas duplicabitur ad coronam: licet tamen ei certo mortis periculo se exponere pro sola integritate corporali, utpote quae habet rationem eximiū boni. Ita Busemb. hic n. 1. quia sic directe non cooperatur ad sui occisionem, sed eam tantum permittit, aut contra vim injustam se non defendit, quod ex gravi causa licitum est; praesertim pro fidei conservatione, aut Reipublicae salute, quae praferenda est vitae privatae. Laym. l. c. n. 4. Pariter non licet se, vel alium castrare ad servandam castitatem, vel sedandas tentationes, tum quia nemo est dominus membrorum suorum, tum quia alia restant media, per quae saluti spirituali semper potest aliter subveniri, quam per membrorum praeclusionem, quia peccatum subjicit voluntati, ut ait S. Thom. 2. 2. q. 65. a. 1. ad 3. ubi explicat cum S. Chrys. illud Math. 19. Sunt eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum coelorum, scil. non per membrorum abscessionem; sed malarum cogitationum interemptionem. Ex eadem ratione non licet sibi amputare nasum, vel eruere oculum ad impediendum stuprum, vel turpem amorem; si quidam id fecisse perhibeantur, egerunt vel ex altiori instinctu, vel bona fide, aut ex simplicitate, ut supra dictum. Peccant quoque parentes, qui filios (etsi hi consentiant) castrari faciunt, ut serviant Regi, vel ut sint aptiores ad cantum. Laym. l. c. c. 1. n. 2.

664. II. Carnem vigiliis et jejuniis moderate affligere, non est illicitum, sed virtutis opus. Exemplo suo id docuit S. Paulus 1. Cor. 9. v. 27.

Castigo corpus meum et in servitutem redigo. Addit Laym. l. c. cum Sayro et Navar., illum peccare mortaliter, qui indiscrete jejunia, vigilias etc. continuando adverteret iis vitam *notabiliter minui*. Porro juvat attendere ad regulam, quam tradit P. Gobat in Quint. t. 5. c. 1. n. 30. cum Sanch. quod omnibus hominibus imposta sit obligatio conservandi vitam, non autem prolongandi; quia *prolongare illam* importat singulare studium, ad quod nemo tenetur, nisi quis bono publico valde utilis, aut necessarius esset: alias multae curae, studia etc. quae defatigant hominem et sanitati nocent, deberent omitti. *Conservare* autem vitam importat tantum commune studium, ad quod tenemur. Hinc licite quidem manus, vel pes gangrena, vel alio malo periculose infectus abscinditur, ut servetur vita, nemo tamen tenetur ad ea media *extraordinaria*, et *nimirum dura adhibenda*, etiam in casu, quo Superior illa praeciperet. Vide Burgh. cent. 2. cas. 39. Ideo etiam virgo excusatur a peccato, quae renuit admittere chirurgum ad sanandam partem verecundam, quando id ei gravissimum est, et magis horret, quam mortem ipsam. Busemb. cum Escob. Pariter excusantur, qui pro vita conservanda ex consilio medicorum nolunt ducere uxorem, uti legitur de S. Casimiro.

665. III. Graviter peccant, qui nolunt se a certo mortis periculo liberare, quando possunt *facili* medio, v. g. sumendo in lethali morbo medicinas ordinarias; ad media autem nimis sumptuosa, vel difficultia non tenentur, ut dictum est. Less. L. 2. c. 9. dub. 13. n. 96. Porro si aeger non nisi per summum cruciatum ob vehementem nauseam possit sumere medicinam, non peccat, si renuat sumere, quia adest moralis impossibilitas. Item graviter peccant, qui per gulam, aut magnam frequentemque intemperantiam sibi vitam abbreviant. Jansen. t. 1. cas. 33. n. 3.

666. IV. Mulier non potens parere licite potest admittere excisionem, ut infans baptizetur, ad hoc tamen non obligatur. Si vero infans in utero mortuus sit, mater non tenetur ejus pati excisionem, ut vitam propriam conservet, quia tale medium et ipsum periculosum et nimis arduum est. La Croix L. 3. p. 1. n. 784. cum Boudev.

667. V. Juxta c. 12. causa 23. q. 5. is, qui *voluntarie* se ipsum occidit, ecclesiastica sepultura, et suffragii privandus est: non item qui ex furore, amentia, aut nimia melancholia id fecit, nec ille, qui ante mortem vere de tali facto doluit. Si dubitetur, an ex deliberata voluntate, aut ex amentia, aliave causa excusante factum sit, juxta proxim Ecclesiae in loco sacro sepeliendus non est; praesumitur enim ex opere externo, occisionem fuisse voluntariam, nisi adsit praesumptio in contrarium, v. g. si viri graves testentur, eum antecedenter jam fuisse obnoxium melancholie morbo etc. vel si antea fuerit vir spectatae virtutis et famae, de quo tale factum voluntarium prudenter praesumi non potest. Remanente dubio, praestat rem deferre ad Ordinarium. Denique si dubitatur, an talis fuerit occisus a se vel ab alio, v. g. fuerit inventus in puteo mortuus, in tali dubio non est praesumendum delictum tam atrox, et a natura alienum, nisi graves conjectae praecesserint. Laym. c. n. 9. cum Covarr.

CASUS II.

Burckarda post diuturnam luctam per stuprum violentum impraeagnatur: postea suasu turpissimi lenonis ad evitandam infamiam sumit poculum ad procurandum abortum.

668. Q. I. An Burckarda ad evitandam mortem, vel infamiam saltem ante animationem foetus potuerit licite procurare abortum. R. Negative. Vide propos. 34. ab Innocent. XI. damnatam. Ratio est, quia procuratio

abortus gravius est peccatum, quam pollutio; proximus enim opponitur generationi a natura intentae, et non est expulsio unius seminis, sed duplicitis ad generationem proxime dispositi: ergo cum nunquam licita sit pollutio, imo nequidem ad mortem vitandam, multo minus unquam licita est procuratio abortus. Card. in dicta propos.

669. *Inferes Primo.* Non valet procuratio abortus ad vitandam infamiam communitatis, familiae nobilis, aut parthenonis, eoquod talis infamia vitari possit aliis modis. Nec propterea, quod in propositione damnata non fiat mentio monialis, fieri potest benigna interpretatio; nam axioma, quod *odia sint restringenda*, non stat contra leges naturae, nec in doctrinalibus, ubi certa definitur doctrina. Carden. l. c... *Secundo*, nec abortus licite potest procurari statim post conceptionem, propterea quod semen ipso instanti violentae infusionis fuerit *aggressor violentus*: sicut enim non licet occidere fornicatorem violentum post opus patratum, quia haec non esset defensio, sed ultio, sic nec expellere ipsum foetum sive semen. Ita *Viva* hic n. 17. ubi addit ex Sanch. probabile esse, quod foemina ad summum in ipsa iniqua oppressione, violenta quoque resistentia possit licite semen continuo expellere tanquam injustum aggressorem castitatis ad infamiam vitandam, id quod potius est impedire perfectam conceptionem, quam procurare abortum. *Tertio*, non licet impedire hominis conceptionem quacunque ex causa; hinc si mulier *prudenter* timeat sibi mortem imminere ex partu, non tenetur quidem reddere debitum: non tamen potest reddere illud, ut conceptionem impedit. *Viva* hic n. 16. Denique non solum directe, sed nequidem indirecte, licet procurare abortum per medicamenta, per quae directe intenditur evitanda infamia ab extrinseco inferenda, quia talis medicina non prodest ad impediendam mortem vel infamiam, nisi quatenus occidit vel expellit foetum: ergo qui illam sumit, simul directe intendit expulsionem foetus; qui enim vult finem, vult etiam media. Contra argumenta bene solvit Jansen. casu 33. n. 17.

670. Q. II. Quas poenas incurrit procurans abortum. R. I. Juxta Bullam Sixti V. excommunicationem incurrit, qui ope, consilio, vel alia ratione sive per se, sive per alios abortum procuraverit, intellige *abortum foetus animati effectu secuto*, juxta declarationem Gregor XIV. ita tamen, ut a quovis Confessario habente facultatem absolvendi ab omnibus censuris absoluvi possit. *Viva* l. c. n. 18. ubi num. 19. addit, quod procurans abortum foetus animati effectu secuto, etiam in dubio, an fuerit animatus, nec ne, incurrit irregularitatem: item in dubio, an medium certo adhibitum fuerit causa abortus, an vero ille aliunde obvenerit. *Ratio* est, quia etiam in dubio homicidii incurrit irregularitas. Cum autem juxta Arist. et Plinium masculus die quadragesimo, foemina vero die octagesimo animetur, non incurrit irregularitatem, qui ante hos dies abortum procurat: quod si dubitetur procurato abortu, an mas sit, praesumitur esse et incurrit irregularitas, et secuto effectu, privatio beneficii, dignitatis, et inhabilitas ad ea obtinenda absque dispensatione papae, juxta Dianam, prout etiam servat S. Poenitentiaria. Contrarium resolvit Bardi. Denique hodie non amplius probabile est, omnem foetum, quamdiu in utero est, carere anima rationali, ut patet ex propos. 35. ab Innoc. XI. damnata. Probabilior sententia tenet animationem foetus fieri circa quadragesimum diem, non modo in foetibus masculis, sed et foemellis vegetoribus; paulo serius in debilioribus utriusque. Unde carmina:

*Sex in lacte dies, ter sunt in sanguine terni,
Bis seni carnem, ter seni membra figurant.*

671. Pro resolvendis aliis casibus *observa* I. Praegnans, si immodico saltu, labore, intemperantia, deliberata ira foetui noceat, gravissime peccat, etsi hoc non intendat, sed solum praevideat, vel aliunde certo sciat; ad servandam tamen vitam, vel sanitatem potest licite adhibere medicinam per se non ordinatam ad expulsionem foetus, v. g. balneum, sectionem venae, etiamsi per accidens sequatur abortus; quia si ejusmodi medicina non sumatur, vita matris et infantis in periculo manet. Si vero medicina non conduceret ad sanitatem, nisi expellendo foetum, eam non licet sumere, quia directe intenderetur expulsio foetus, quod est intrinsece malum, nisi valde probabile esset, absque tali medicina et vitam matris, et infantis periclitaturam esse. II. Medici, chirurgi, pharmacopaei peccant graviter contra praeceptum, *Non occides*, quoties ex culpabili ignorantia, negligentia, aut avaritia causa sunt, ut aegrotus citius moriatur, aut morbus ex negligentia diu protractus notabiliter ingravescat, praesertim si studio diu morbo non medeantur, ut impleant bursam pecunia, hi plerumque simul implent caemeteria mortuis; juxta *Caram.* et *Henco* isti tenentur ad restitutionem pretii pro opera et medicina accepti.

CASUS III.

Bessarion se accusat: Triplices homicidium commisi: 1. quidem domum redux a fidei famulo audivi, statim adulterum adventurum; mox ingressum conanti gladium opposui, ut emaneret: adulter viam vi facturus stricto gladio me aggressus est, quem proinde feliciter transfixi. 2. Furem in actuali furto deprehensem globo traxi, ne fuga elaberetur. 3. Denique calumniatorem gravia de me crimina spargentem occidi.

672. Q. I. An Bessarion juste occiderit adulterum. Respondet *Carden.* dissent. 12. c. 2. a. 4. *affirmative*, ex supposito quod factum fuerit cum moderamine inculpatae tutelae; primo enim ad tuendum honorem, et jus thalami licite stricto gladio conatus est se opponere adultero; postquam autem hic opposuit gladium, non solum fuit aggressor honoris, sed etiam vitae: unde Bessarion, cum aliter non potuerit, defensione etiam occisiva ad vim avertendam licite usus fuit: secus si non fuisse simul aggressor vitae.

673. *Adverte hic primo:* Marito, etsi sit judex, non licet uxorem in adulterio deprehensam propria auctoritate occidere, ut patet ex propos. 19. ab *Alex. VII.* damnata. *Confirm.* ex eo, quod nulla lex conferat hanc protestat marito. Vide c. *inter haec.* causa 33. q. 2. Leges civiles id permettentes non tollunt rationem culpe, sed tantum volunt, quod talis maritus postea in foro externo non puniendus sit, sicut ali homocidae ob ingentem et justum dolorem acceptum; unde etiam talis non excommunicatur, licet Clericum adulterum occidisset, juxta c. *Si vero 1. de sent. excomm.* *Viva* hic cum *Sanch.* et *comm.* *Secundo*, juxta eundem uxori, aut adulterio licite se defendere possunt etiam defensione occisiva contra aggressorem, cum aggressio occisiva sit injusta. *Tertio*, si deflorator virginis vim inferre attinet, si aliter nequeat vim arcere, v. g. clamando etc., licite potest occidere invasorem; sic enim non tantum defendit honorem, sed etiam integritatem corporis sui.

674. Q. II. Quid porro observandum circa aggressores vitae. R. Ut vitae aggressoris occisio licita sit, requiritur *primo*, ut vera, et non tantum dubia sit aggressio, et quidem *injusta*: hinc malefactori non licet occidere milites missos ad se capiendum, quia sunt justi aggressores. *Secundo*, ut defensio fiat in ipsa aggressione; unde si aggressor inflicto vulnere fuicit, non licet eum in fuga occidere. *Jansen.* cas. 33. n. 6. NB. Quando me juste defendo, aggressorem occidendo, etiam aliis eodem modo me posset

defendere contra injustum invasorem. *Ibid. Tertio*, requiritur moderamen inculpatae tutelae, ut supra dictum. Porro vir nobilis, vel persona militaris non tenetur fugere invasorem iniquum, quoties per fugam incurreret gravem ignominiam, ut probat *La Croix* L. 3. p. 1. num. 803. ex gravissimis AA. quia in hoc casu respectu talis personae censemur adesse moralis necessitas se defendendi. Clericis vero, Religiosis, imo laicis plebejis fugere non est probossum; imo nemini vel nobili, vel ignobili fuga vitio vertitur, si aggressor sit amens, ebrius, (cui juxta Germanorum axioma plastrum onustum cedere debet) pater, vel Superior, ideoque tunc erit fugienda obligatio. *Jansen.* l. c. n. 8.

675. Q. III. An Bessarion juste occiderit furem. R. Si eum fore adhuc effringentem, vel antequam bona surripuerit, occiderit, peccavit (nisi fur simul fuisse actualis aggressor vitae) quia sic adhibueret vim plus quam necessariam ad justam defensionem bonorum suorum; sufficeret enim in tali casu clamor vel vulneratio ad fugandum invasorem. Si vero bona magni momenti actu jam surripueret, et fugisset, ita ut non fuerit spes, et modus ea aliter recuperandi, juxta probabilem non peccasset illum occidendo; secus si abstulisset rem parvi momenti, ut patebit ex sequentibus.

676. De aggressore bonorum temporalium tenendum: *Primo*, non licet pro conservatione rei exigui momenti, vel pro jure inchoato, aut re nondum possessa occidere invasorem bonorum temporalium, patet ex propos. 31., item ex 32., item ex 33. ab *Innoc. XI.* damnatis. In 31. propos. *juxta Carden.* dissent. 21. n. 76. virtualiter damnatur, quod liceat occidere pro re parvi momenti. *Ratio* est, quia ejusmodi res aliis mediis recuperari possunt, vel saltem ad servandam vitam proximi plerumque in peccato morituri, contemni debent ex charitate, imo talis occidendi licentia rem publicam turbaret. Sic intelligendi sunt SS. PP.

677. Probabilius ibi non damnatur, quod liceat rem temporalem magni momenti, si aliter defendi et recuperari nequeat, contra invasorem defendere defensione occisiva. *Ratio* est, quia temporalia per se sunt necessaria ad vitam conservandam, et charitas non exigit facere magnam jacturam temporalium pro vita proximi, nisi in gravi vel extrema necessitate; invasor autem non est in tali necessitate, sed magna malitia: ergo. etc. *Confirm.* 1. ex eo, quod communis securitas id exigere videatur. *Confirm.* 2. Consuetudo orbis jure gentium introducta concedit, ut bella gerantur solorum temporalium causa cum caede plurimorum hominum: ergo a pari. Ita docent plures quam centum AA. a *Taberna* citati. Quae vero res temporalis tanti momenti censenda sit ut propter eam recuperandam vel conservandam licita sit occisio furis, facile determinari nequit: certum est, quod ea summa debeat esse multo major, quam quae est materia gravis furti. *Cardenas* statuit pro divite 40., pro paupere aureos 3. 4. vel 5. *Sporer* t. 5. c. 2. num. 154. ea bona magni momenti esse statuit, sine quibus vita commode secundum vitae ac status conditionem duci nequit. Deinde *juxta Lugo* d. 10. n. 175. talem furem licite etiam Clericus vel Religiosus potest occidere, quia hi aequae ac laici jus habent ad tuenda sua, vel monasterii bona. *Huic resolutioni contrarius* est *Pontas*, qui V. *Occidere* cas. 9. post Decretum *Innoc. XI.* vocat Casuistas coecos, qui defendunt, quod liceat occidere hominem ad servanda bona temporalia, quantumvis magna, eo quod vita hominis bonis temporalibus longe praestantior sit. Verum ex sententia *Pontasii* sequeretur, omnia bella esse injusta, quae geruntur pro rebus temporalibus. Item sequeretur, leges tum civiles, tum canonicas esse injustas, quae permittunt, furem nocturnum impune inter-